

ZIJA ÇELA TREGIME

BIBLIOTEKA	E	SHETËRI
	8JH-32	
	9 36	
GJIROKASTER		

yje
mbi lumë

SP. P 83-32

Q 36

ZIJA CELA

S

YJE MBI LUMË

(Tregime)

~~57879~~

BIBLIOTEKA E SHTETIT
GJIROKASTER 581

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

Piktor: **Bashkim Dervishi**

Tirazhi 6000 kopje Format 70x100/32 Stash: 2204-65

Shtypur në NISH Shtypshkronjave «Mihal Duri» —
Tiranë, 1971.

PAS MALIT KA JETE

Të gjitha rrugët kanë gojë për të treguar historinë e tyre. Aq kohë sa janë të gjalla murmuritjet e kazmave dhe të lopatave, bisedat zhurmuese të vareve me qysqitë, shpërthimet nevrrike të minave e shkëmbinjve, për aq kohë njerëzit mësojnë historinë e rrugëve, se rrugët flasin vetë. Por vjen një ditë që zhurmat e para heshtin, të tjera zhurma dëgjohen dhe të tjerë njerëz shkelin mbi kurrizin e tyre. Dhe rrugët tregohen mosmirënjohëse. Ato i harrojnë njerëzit që i krijuan dhe zenë e tregojnë për njerëz të rinj.

— A e shikon këtë rrugë? — i thoshte Batua një punëtori të ri, që kish ardhur për herë të parë të punonte në guroren e vogël. — Ka një vit që po rrahin gurin me vare, siç rrihet në kudhër hekuri i skuqur. Dhe hekuri shtrihet, kurse guri...

Guri thërmohet, shtrohet e bëhet rrugë. Që prej një viti ajo rrugëz kryeneçe kish zënë të zgjatej në atë faqe mali të zhveshur, të lartësohej drejt masës si një brinjë eshtake, e zbuluar cullak ndaj diellit dhe erës. Çdo ditë, pesë njerëz, nga të cilët asnjeri s'i kish kapur të dyzetat, dhe një — Batua, që po u afrohej të pesëdhjetave, i ngji-

teshin asaj së përpjete duke mbartur në dorë një torbë me ushqimet e drekës. Zakonisht ecnin në njëshkollonë, të heshtur, të ngrysur ose të qeshur, herë duke biseduar e herë duke bërë shaka. I pari çante Batua, ai punëtori shtatmadh që shokët e thërrisnin «kapedan». Kur këndonin të tjerët, ai heshte dhe kur heshtnin të tjerët, ai ja mernte këngës i pari, gjersa të fillonin edhe «djemtë», pastaj heshte përsëri dhe çante duke u kolovitur, me atë trupin e madh që të binte në sy përnjëherësh. Në këto çaste, ata i ngjanin më shumë një skuadre këmbësorie, e cila shpejtonte për në poligon. Batos i pëlqente fort kjo gjë se i sillte ndër mend kohën e partizanllëkut.

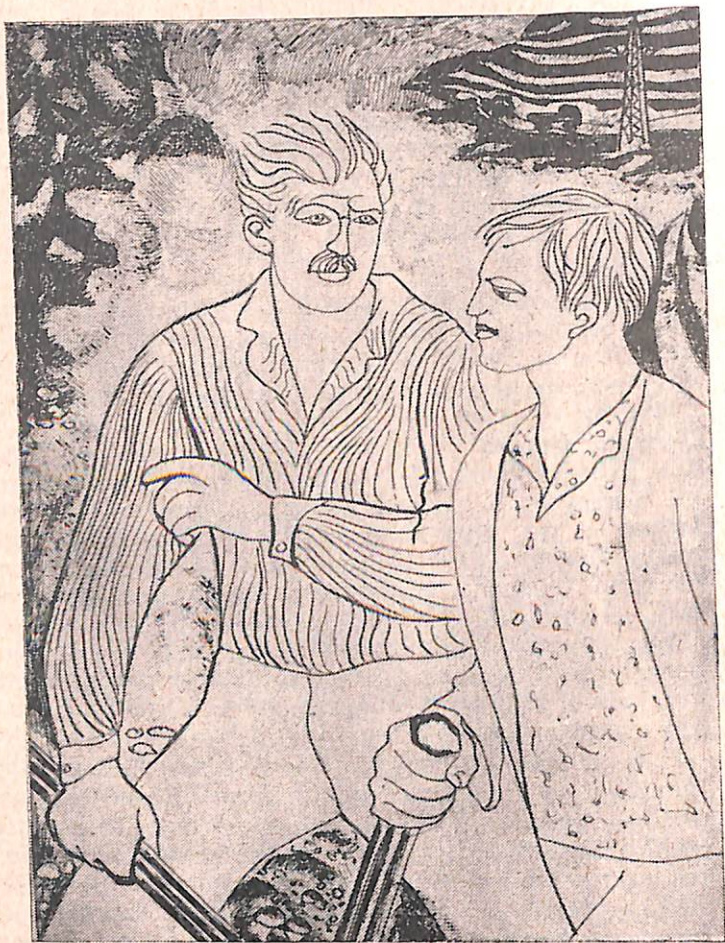
Atje poshtë, në xhadenë dredharake, që shtrihet si një kordon gri në mes maleve të murme dhe kaltërsisë së liqenit, kalonin shumë udhëtarë. Nganjëherë kalonin edhe «Zisat» e NSHN-së, që shkonin e vinin te furrat e gëlqeres; aty-këtu rruga të dukej se futej në liqen dhe atje, nga faqja e malit, «Zisat» të shëmbëllenin me motoskafë. Verës, në kordonin gri të rrugës, zbrisnin si shirita të kuq, të lidhur, autobuzët urbanë me rimorkion të mbushur plot me njerëz të gëzuar që shkonin në plazh. Ata kalonin duke lënë prapa një shtëllungë të madhe pluhuri, që ngrihej lart si një tym i zi; një pjesë e gëlltiste liqeni, një pjesë shtrohej palë-palë dhe humbiste në relievin e hirtë të malit. Kur ndërroheshin maqinat, shtëllungat e pluhuret kapërtheheshin e ngjiteshin lartësive gjer tutje në faqe të malit, duke mbështjellë në gjirin e errët «skuadrën e këmbësorisë» si një tym artilerie.

— Djema! — i vinte të thërriste Batos. —
Ç'po më kujtohet koha e partizanllëkut, djema!

Por ai heshtte. Vetëm kruante kokën dhe
hështte si njeri i zënë ngushtë. Dhe ndjente për-
brenda t'i sillej diçka si rrotë mulliri. Në fakt,
kujtimet që bluante shpirti i atij punëtori të
thjeshtë i përkisnin një kohe të shkuar, po mbres-
sat dhe mendimet që i lindnin ato çaste, ishin
fare të freskëta. Dhe ai ndjente nevojën t'ua thosh-
te shokëve të tij, si ai kapedani i mirë, që përpi-
qet t'u mësojë detarëve të rinj të gjitha sekretet
e detit.

Atje poshtë, në xhadenë e shtruar që përthy-
hej si bërryl mbi bregun e liqenit, rrëshqisnin ma-
qina dhe udhëtarë të nxituar. Ata shkonin duke
lënë pas shtëllunga pluhuri dhe gjashtë njerëz që
rropateshin në të përpjetën e lodhshme të malit.
Ndoshta askush s'i kishte vënë re gjer atëhere
ato gjashtë njolla të vogla, që mezi shquheshin
në hapësirën e pamatë të malit. Ishte vështirë të
besoje se ajo rrugë e re malore, që akoma s'kishte
marrë formën, t'i kish rënë kujt në sy. E ç'ishte
në fund të fundit ai devijim nga rruga kryesore!
Atje poshtë kalonin vetëm njerëz të gëzuar, të
shkujdesur, që shpejtonin për në plazh. Në vapën
përvëluese të gushtit plazhi është tepër i këndshëm
me valëzat e liqenit dhe me jodin e rërës. Kurse
ajo rrugëz të ndante nga të gjitha këto...

— Dëgjo, Kujtim, — i thoshte Batua atij
punëtorit të ri. Ka një vit që rruga na ndjek pas
dhe ne mendojmë të na ndjekë akoma. Duhet ta
rrahim fort që ajo të shtrihet dhe të vejë gjer atje,
tek ai masivi i madh. Pastaj masivi do të vrapojë
në karrocëritë e makinave dhe do të zbrësë në
qytet. Si thua, mor bir, do të vemi gjer atje, ë?

— Vetëm kaq jemi, gjashtë vetë?

— Ishim pesë dhe e kishim vendosur të venim, tani jemi gjashtë dhe do të vemi patjetër.

— Ndoshta!

— Pse ndoshta?! Ne nuk dyshojmë, ti pse dyshon?

Batua u pezmatua dhe nxori një cigare.

— Po nxelesh, kapedan, — i tha Iliri, ai djaloshi i ri që Batua e thërriste «Zgjuarsi».

— Kapedani po bën faj, «Zgjuarsi», — qortoi veten Batua dhe vuri buzën në gaz si me shejtanllëk.

— Im bir sapo ka ardhur dhe unë flas ashtu!..

Iliri e kyçi gojën dhe Batua mbeti i kënaqur nga kjo gjë. I hodhi një shikim dashamirës si për ta falenderuar dhe zuri të mendonte për Kujtimin.

Ndërkohë Kujtimi kish mbetur si mbi gjëmba. Pak minuta më parë ai ecte krejtësisht i shkujdesur në xhadenë e madhe të shtruar me gurë. Dëshit të kthente nga e majta dhe u kujtua se nuk po vente në plazh... Atë çast ai e kuptoi se në jetën e tij po futej një ligj i ri, të cilit nuk mund t'i shmangej dot. Në fillim këtë ligj e kuptoi fare të thjeshtësuar: si një rendje nga pas atij burri të shëndoshë që shkante duke u kolovitur në të përjetën e lodhshme. Ai burrë kthente kokën prapa ngandonjëherë dhe e vështronte. Ky vështrim Kujtimin nuk i pëlqente aspak. Ai i përngjante me atë vëzhgimin hetues të mjekut mbi një pacient tek i cili është provuar për herë të parë një antibiotik i ri. Megjithatë kjo rendje nuk ju duk tepër e vështirë. Në atë faqe mali, sipas fjalëve që i kishin thënë në zyrat e NSHN-së, ai do të thyente gurë dhe do të ngarkonte maqinat... Për rrugën

askush s'i kishte thënë gjë më parë. Frika ndaj kësaj së panjohure e futi në mendime djaloshin dhe e bëri të dyshojë. Tani ai zuri ta ndjejë më të fuqishme forcën e atij ligji të hekurt që ishte futur në jetën e tij. Ja, ai masivi i madh i shkëmbinjve, që ngrihej atje lart si një barrierë e tmerrshme, e shtynte të kthehej nga kishte ardhur dhe të kërkonte një punë tjetër. Por vështrimi hetues i atij burri kokëngjeshur, i cili i dukej aq i plotfuqishëm sa dhe ligji vetë, e detyronte të gozhdohej në vend. Pa dashur Kujtimi soli ndër mend shokët e shkollës dhe ndjeu në shpirt një trazim. «Përse s'e vazhdova dhe unë?! Ku janë tani shokët e mi? Ata kanë vetëm librat dhe pushtetin e profesorëve. Por pushteti i tyre ndryshon krejt nga pushteti i këtij njeriu..!»

— Djema, pushoni pak! — thirri Batua. — Fillojmë pas dhjetë minutash.

«... Ky më duket i tmerrshëm!» — vazhdoi punëtori i ri fillin e mendimeve të këputura.

* * *

Dielli nxirrte syrin nga lindja herë në mes të një reje të çuditshme tepër transparente dhe të trëndafiltë, herë në mes një lëmshi të ngatërruar resh, që shtriheshin e zgjateshin duke bërë skarpatë mbi majën e Cukalit dhe të Maranajt. Ai bënte çdo ditë të njëjtën rrugë, nga lindja në përndim, duke qëndruar gjithë kohën si saç mbi faqen e thatë të malit. Në këtë shullë, për herë të parë para një viti, tre njerëz kishin filluar të thyejnë gurë në shtratin e një përroi. Dy herë në ditë vinte një «Zis» riportabël dhe merrte gurët e thyer.

Sa herë që vinte, ata të tre i gjente më thellë shtratit të përroit. Sa më shumë largoheshin, aq më i vështirë bëhej transportimi i gurëve gjer te maqinat. Duhej që maqina t'i ndiqte nga pas. Po si?

Një ditë Batua hoqi dorë nga përroi. Që nga mesi i vjeshtës përroi mbushej me ujë dhe, po të hapej rrugë aty, ajo do të vdiste poshtë ujit të turbullt. Kurse rrugët nuk duhet të vdesin.

— Sipër përroit, në të djathtë! — propozoi njeri. Ata dolën sipër dhe Batua mbeti i kënaqur.

— Qenke i zgjuar, djalosh; e gëzofsh. Që sot do të të pagëzoj «Zgjuarsi».

— Dhe unë do t'ju thërres «kapedan»!

Batua qeshi.

Sipër, në të djathtë të përroit, filloi historia e rrugës. Ata thyenin e mblidhnin gurë dhe shtrojnë rrugë. Ata ecnin, ecte dhe maqina; ata ngjiteshin, ngjitej dhe maqina.

Në fillim, njerëzit i panë rrëzë malit duke gërmuar me kazma si të ishin punëtorë të arkeologjisë. Më pas, ata të tre ishin varur ca më lart në shpatin e malit, të ndjekur nga një kordon i hirtë, që i bëri të tjerët të mendojnë se aty po hapej një rrugë e re. Të fundit panë vetëm kape-lat e tyre të rrumbullakta prej xunkthi, që lëviznin pas gurëve si kërpudha të mëdha. Pastaj ata humbën nga sytë; një kurriz i lartë e mbuloi skenën e punës si një perde e vërtetë.

Vetëm më vonë, ca punëtorë të rinj që erdhën, thanë se ky kurriz mali ishte si një mur i lartë që i ndante nga jeta. Ata gjatë ditës shihnin vetëm gurë dhe diellin, kurse atje poshtë dëgjohej zhurma e maqinave dhe zërat e njerëzve që venin